

การประยุกต์ใช้ฆราวาสธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคบริโภคนิยม
ของพุทธศาสนิกชนในตำบลพิมาย อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ
an application of virtues for lay people for living in
consumerism society of buddhist in phimai subdistrict phrangku
district sisaket province

พระชินกร โชติมนโต (คำเสียง)^๑

ดร.เสฐียร ทังทองมะดัน^๒

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้ฆราวาสธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคบริโภคนิยมของ
พุทธศาสนิกชนในตำบลพิมาย อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยศึกษาในวัตถุประสงค์ ๓
ประการ (๑) เพื่อศึกษาหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธานุญาต(๒) เพื่อศึกษาปัญหาการ
ดำเนินชีวิตในสังคมยุคบริโภคนิยมของพุทธศาสนิกชนในตำบลพิมาย อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ
(๓) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ฆราวาสธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคบริโภคนิยมของ
พุทธศาสนิกชนในตำบลพิมาย อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า

ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน หมายถึงหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่เป็นคนอุทิศ เป็นชาวบ้าน และ
สำหรับผู้ที่อยู่เป็นสามีภรรยาด้วยกัน ซึ่งฆราวาสธรรมนี้มีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑. สัจจะ จริ่งใจต่อกัน
๒. ทมะ ระงับอารมณ์ข่มใจได้ ๓. ขันติ อดทนกันได้ ๔. จาคะ เสียสละ บริโภคนิยม เป็นลักษณะ
พฤติกรรมของคนในสังคมที่มีความต้องการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ในสังคม
ทุนนิยมสมัยใหม่มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์บริโภคมากขึ้น ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบบริโภคนิยม ของ
ประชาชนตำบลพิมายจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้เกิดปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหา
ด้านการเมืองและปัญหาด้านการศึกษา หลักธรรม ๔ ประการ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ๔
ประการนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ในการแก้ไขปัญหา ได้ เพราะเป็นหลักการพื้นฐานที่จะสนับสนุน
ให้มนุษย์เป็นสังคมที่มีความสุขและสามารถบรรลุเป้าหมายของตนเอง

คำสำคัญ : ฆราวาสธรรม,สังคมยุคบริโภคนิยม

Abstract

The application of secular Dharma to life in the consumerism era of
Buddhists in Phimai. Prang Ku Srisaket Province The researcher studied 3 purposes (1)
to study the secular virtue in Theravada Buddhism (2) to study life problems in the

^๑นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

^๒อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

consumer society of Buddhists in Phimai. Prang Ku Sisaket Province (3) to propose guidelines for the application of secular Dharma to life in the consumer society of Buddhists in Phimai. Prang Ku Srisaket Province The study indicated that

For the ruler It is a practice for a person who is a householder and a husband and wife. There are four types of secular Dharma: 1. Truthfulness to each other 2. Temptation to restrain emotions 3. Diligence 4. Tolerance of consumption is the behavior of people in the society that needs to eat. Meet your needs. Modern capitalist society is aimed at human consumption. The problem of consumerism. Of people in Phimai District, Sisaket Province Cause social problems Economic problems There are four main issues in politics and education. These four can be applied to Suthatima Khantika. The problem is solved because it is the basic principle that encourages the human being to be happy and able to achieve his or her goals.

Keywords : virtues , consumerism society

๑. บทนำ

นับตั้งแต่กระแสการบริโภคนิยมผานเข้าสู่สังคมไทย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ค่านิยมความเชื่อที่เปลี่ยนไป อีกทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าทันสมัย มีการพัฒนาสิ่งแปลกใหม่ในสังคม เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ส่งผลทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมยุคปัจจุบันเปลี่ยนไป โดยคนในยุคปัจจุบันมีความเป็นอยู่กันแบบดิ้นรนแข่งขันในทุกๆด้าน โดยเฉพาะการมุ่งไปที่เงิน เกียรติยศ ชื่อเสียงเป็นสิ่งสำคัญ มีทัศนคติที่จะทำให้ตนเองมีความสุข มีทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนต้องการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ตนเองพึงพอใจ^๓ บริโภคนิยมทำให้คนในสังคมเคลื่อนจากศีลธรรม เห็นเงินเป็นใหญ่ คิดหาหนทางลัดเพื่อบรรลุผลประโยชน์ตน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบใดๆ^๔ เกิดการแสวงหาเพื่อจะบริโภคอย่างไร้ขอบเขต ทำให้กลายเป็นการบริโภคที่เป็นไปเพื่อทำลายซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ ทำลายสภาวะแวดล้อมของโลกอย่างรวดเร็วอย่างเช่นปัจจุบันนี้

^๓ วิชาวรรณ แสนสวาท, “การประยุกต์หลักธรรมในการแก้ปัญหาพฤติกรรมบริโภคนิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^๔ ศศิวรรณ กำลิ่งสินเสริม, “พุทธระบอบทัศนคติในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ดังนั้น ทำอย่างไรเราจึงจะไม่ตกเป็นทาสแห่งกระแสบริโภคนิยม ทำอย่างไรเราจึงจะมีความสุขในการใช้ชีวิต ท่ามกลางกระแสสังคมยุคบริโภคนิยมได้^๕ ผู้วิจัยจึงนำฆราวาสธรรมมาประยุกต์ใช้ ด้วยเห็นว่าเป็นธรรมที่เหมาะสมสำหรับฆราวาส ซึ่งฆราวาสธรรมนั้นปรากฏในพระไตรปิฎก ความว่า อาฬวกยักษ์ทูลถามว่าอะไร เป็นทรัพย์เครื่องปล้ำใจอันประเสริฐของคนในโลกนี้ บุคคลประพฤติดีแล้วนำความสุขมาให้ เป็นรสอันล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลาย นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวชีวิตของผู้ที่เป็นอยู่อย่างไร ว่าประเสริฐสุดฯ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ศรัทธาเป็นทรัพย์อันประเสริฐของมนุษย์ ธรรมอันบุคคลประพฤติดีแล้ว นำความสุขมาให้ ความสัตย์เป็นรสอันล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลาย นักปราชญ์กล่าวว่า ชีวิตของผู้ที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาประเสริฐสุดฯ อาฬวกยักษ์ถามว่า คนข้ามโอชะได้อย่างไร ข้ามอรรณพได้อย่างไร ล่วงทุกข์ได้อย่างไร บริสุทธิ์ได้อย่างไร พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า คนข้ามโอชะได้ด้วยศรัทธา ข้ามอรรณพได้ด้วยความไม่ประมาท ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร บริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญาฯ อาฬวกยักษ์ ถามว่า คนได้ปัญญาอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะหาทรัพย์ได้ คนได้ชื่อเสียงอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะผูกมิตรไว้ได้ คนละโลกนี้ไปสู่อีกโลกหนึ่ง ทำอย่างไรจึงจะไม่เศร้าโศกฯ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า บุคคลเชื่อธรรมของพระอรหันต์ เพื่อบรรลุนิพพาน พังอยู่ด้วยดีย่อมได้ปัญญา เป็นผู้ไม่ประมาท มีวิจาร์ คนทำเหมาะเจาะ ไม่ทอดธุระ เป็นผู้หมั่น ย่อมหาทรัพย์ได้ คนยอมได้ชื่อเสียงเพราะความสัตย์ ผู้ให้ยอมผูกมิตรไว้ได้ บุคคลใดผู้อยู่ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธา มีธรรม ๔ ประการนี้คือ สัจจะ ธรรมะ อดิ จาคะ บุคคลนั้น ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมไม่เศร้าโศก เชิญท่านถามสมณพราหมณ์เป็นอันมากเหล่าอื่นดูซิว่า ในโลกนี้มีอะไรยิ่งไปกว่าสัจจะ ทมะ จาคะและขันติฯ”^๖

นอกจากนั้น ฆราวาสธรรมยังเป็นธรรมะสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน มี ๔ ข้อ คือ ๑. สัจจะ ความจริงใจต่อกัน คนเรานี้ถ้าไม่มีความจริงใจต่อกัน อยู่ด้วยกันไม่ยึด เพราะว่ามีอะไรจะปิดบังอำพรางกัน ๒. ทมะ คือ ความข่มใจ ๓. ขันติ ได้แก่ ความอดทน ความอดทนในที่นี้ หมายถึง การประกอบอาชีพที่ต้องอดทน ลำบากตรากตรำ เพื่อหารายได้มาอุปถัมภ์ครอบครัวของตนให้มีความสุข นี้คือ ขันติ ๔. จาคะ ได้แก่ ความเสียสละ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้ฆราวาสธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคบริโภคนิยม โดยการลงพื้นที่ศึกษาพุทธศาสนิกชนในตำบลพิมาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเสนอแนวทางเพื่อให้ผู้คนในปัจจุบันมีความสุขได้ ท่ามกลางความทุกข์ และมีความสุขได้ ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมในปัจจุบันนี้ได้

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินชีวิตในสังคมบริโภคนิยมของพุทธศาสนิกชนในตำบลพิมาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ

^๕ พระมหาเกรียงไกร กิตติเมธี (พินยารักษ์), “พุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคนิยมสมัยใหม่”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^๖ ดุราลัยละเอียดใน ส.ส.(ไทย) ๑๕/๘๔๐-๘๔๕/๒๕๘-๒๘๙.

๓. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ฆราวาสธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมบริโภคนิยมของพุทธศาสนิกชนในตำบลพิมาย อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา

๑.๒ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ วารสาร บทความต่างๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา

๒. ขั้นศึกษาภาคสนาม(Field Research)

ข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวิธีดำเนินการคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Dept Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล(Personal Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Dept Interview) จากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมาย

๓. ขึ้นเรียงเรียง สรุปผล และนำเสนอ

๔. เรียงเรียงผลการศึกษา ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

๕. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

๖. นำเสนอผลการวิจัย

๔. ผลการศึกษา

๑. ฆราวาสธรรม หมายถึงหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่ เป็นคฤหัสถ์ เป็นชาวบ้าน และสำหรับผู้ที่อยู่เป็นสามีภรรยา กัน ซึ่งฆราวาสธรรมนี้ มีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑. สัจจะ จริ่งใจต่อกัน ๒. ทมะ ระวังอารมณ์ข่มใจได้ ๓. ขันติ อดทนกันได้ ๔. จาคะ เสียสละแก่กัน

๑. สัจจะ เมื่อบุคคลผู้ใดปฏิบัติแล้ว ผู้อื่นยอมให้ความเคารพเชื่อถือ เพราะเป็นผู้มีความจริงใจ รักษาคำพูด ไม่วิเล เพราะผู้ยึดมั่นในสัจจะ ย่อมสามารถจะปฏิบัติหน้าที่อย่างได้ผลทันเวลา และประสบความสำเร็จได้ ๒. ทมะ เมื่อบุคคลผู้ใดปฏิบัติแล้ว จักทำให้คนเรายู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคมอย่างมีความสุข ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันโดยง่าย ๓. ขันติ เมื่อบุคคลผู้ใดปฏิบัติแล้ว จะทำให้หลีกเลี่ยงจากความเสื่อมจากเหตุต่าง ๆ เพราะมีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง อดทน อดกลั้น ไม่ว้าวเมาจากสิ่งเข้ายวนต่าง ๆ เป็นหลักประกันในการสร้างฐานะและชีวิตตนเอง ๔. จาคะ เมื่อบุคคลผู้ใดหรือสังคมใดรู้จักการเสียสละ ย่อมปราศจากการเอาใจเปรียบกัน ย่อมจะเกิดความสามัคคีกันตามมาไม่ชิงดีชิงเด่นกัน เพราะทุกคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

๒. การบริโภคนิยมเป็นลักษณะพฤติกรรมของคนในสังคมที่มีความต้องการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์บริโภคมากขึ้น สภาพทั่วไปของตำบลพินาย สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มและบางส่วนเป็นที่ดอน พื้นที่ไม่เป็นภูเขา และไม่มีป่าไม้ที่สำคัญ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมบริโภคนิยมจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าเกิดปัญหา ปัญหาด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษา

๓. ปัญหา ที่เกิดจากผลกระทบบริโภคนิยม ของประชาชนตำบลพินายจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้เกิดปัญหาด้านสังคมปัญหาด้านเศรษฐกิจปัญหาด้านการเมืองและปัญหาด้านการศึกษา หลักธรรม ๔ ประการ ได้แก่สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ๔ ประการนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ในการแก้ไขปัญหาได้ เพราะเป็นหลักการพื้นฐานที่จะสนับสนุนให้มนุษย์เป็นสังคมนั้นมีความสุขและสามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ แนวทางในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบบริโภคนิยมของประชาชนในตำบลพินายจังหวัดศรีสะเกษนั้น มีแนวทางในการประยุกต์ อยู่ ๒ ขั้นตอนคือ ๑ ขั้นศึกษาหมายถึงเป็นการปูพื้นฐานศึกษาให้เข้าใจถึงปัญหาแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองและด้านการศึกษา ขั้นที่ ๒ คือขั้นประยุกต์ลงมือปฏิบัติ

๕. บทสรุป

ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบบริโภคนิยมของประชาชนในตำบลพินายจังหวัดศรีสะเกษนั้น มีแนวทางในการประยุกต์ อยู่ ๒ ขั้นตอนคือ ๑ ขั้นศึกษาหมายถึง เป็นการปูพื้นฐานศึกษาให้เข้าใจถึงปัญหาแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองและด้านการศึกษา เปรียบเสมือนแพทย์ที่สามารถวินิจฉัยโรคและสามารถให้ยาคนป่วย สุดท้ายคนป่วยก็สามารถหายจากโรคนั้นได้ เช่นเดียวกันการแก้ไขปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองและทางการศึกษาของตำบลพินายจังหวัดศรีสะเกษ จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาให้ถ่องแท้ก่อน จึงจะสามารถนำไปประยุกต์ได้ ขั้นที่ ๒ คือขั้นประยุกต์ลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนนี้สามารถนำหลัก ฆราวาสธรรม ๔ มาประยุกต์ใช้ และจากการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าหลักฆราวาสธรรม ๔ นี้สามารถสนับสนุนและแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบการบริโภคบริโภคนิยมได้อย่างสมเหตุสมผลและสอดคล้องและจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมสมัยใหม่

๖. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑.ควรมีประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นประยุกต์ในการแก้ไขปัญหาสังคมร่วมสมัย
๒. ควรมีการสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักฆราวาสธรรม ๔ เพื่อให้เป็นรูปแบบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมได้

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

จำนงค์ ทองประเสริฐ,ศ.พิเศษ,ราชบัณฑิต. **พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ ๕.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์ และทวี ผลสมภพ. **หลักพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, ๒๕๒๙.

ทัตตชีโว ภิกขุ. **ฆราวาสธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิวไวก์, ๒๕๒๙.

วิภาวรรณ แสนสวาท. “การประยุกต์หลักธรรมในการแก้ปัญหาพฤติกรรมบริโภคนิยมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ศศิวรรณ กำลังสินเสริม. “พุทธกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม”. **วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๐.

พระมหาเกรียงไกร กิตติเมธี (พินยารัก). “พุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคปัจจัย ๔”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๕.